

Abstract

The primary aims of educational institutions include training individuals who have the characteristics that the society, developing world. Educational institutions can perform such functions by adapting their systems to the requirements of the age, and preparing and developing their programs accordingly. In recent years, the 12-year compulsory education system has been one of these changes made by the Ministry of National Education. This development affected the social studies course. With the fifth grade being included in middle school, social studies teachers started to teach the social studies course instead of elementary teachers. The aim of this study was to identify elementary and social studies teachers' perceptions related to the reflections of the 12-year compulsory education on the social studies course. Phenomenological design was employed in the study. The data were gathering using the interview technique. In data analysis, content analysis was used. Differences were revealed in the views of the social studies and elementary teachers in terms of teaching fifth graders after the elementary school and middle school division. While the social studies teachers featured the necessity of their expertise related to their subject in teaching fifth graders, the elementary teachers pointed out the importance of education that was suitable to the level of children.

Keywords: 12-year compulsory education system, Social Studies teaching, Education system.

Giriş

Toplumun, gelişen dünyanın, bilim ve teknolojinin gerektirdiği özelliklere sahip insanları yetiştirmek eğitim kurumlarının önemli amaçlarından biridir. Örgün ve yaygın eğitim kurumları bu işlevlerini eğitim sistemlerini çağın gereksinimlerine uygun hale getirerek, eğitim programları hazırlayarak ve bunları sürekli güncelleyip geliştirerek yerine getirebilirler (Gözütok, 2005). 21. yüzyıla bakıldığında, değişim olgusu ile birlikte ülke ve toplumların sosyal, siyasal ve kültürel yaşamlarında hızlı değişiklik ve gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır (Özer, 2011). Bu değişimlerden eğitim de etkilenmiştir. 21. yüzyılda değişen insan nitelikleriyle birlikte gelişmelere ayak uydurabilen, çağın beklentilerine cevap veren, araştıran, sorgulayan ve kendini gerçekleştirmek için çabalayan bireyleri yetiştirmek ancak eğitimle mümkündür (Anıl, 2009).

Eğitimde yaşanan değişimlere paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 1990'lı yılların sonlarından itibaren yoğun bir reform çabası içine girmiştir (Akpınar ve Aydın, 2007). Bunlardan bir tanesi, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasıdır. Bu değişiklikle birlikte Milli Eğitim Sistemi içerisinde bulunan ilkokullar ve ortaokullar, 8 yıllık ilköğretim okuluna dönüştürülerek programlarda bütünlük sağlanmıştır (MEB, 1998:9-10). İlköğretimin sistem bütünlüğü içinde ve kesintisiz olarak uygulanmaya başlamasıyla birlikte ilköğretim programında bütünlüğü destekleyici yönde yenilikler yapılmıştır (Erginer, 2004). Bu doğrultuda haftalık ders saatleri 1-2-3. sınıflarda 7; 4-5. sınıflarda 15; 6-7. sınıflarda 12; 8. sınıflarda ise 13 ders için haftada 30 saat olarak belirlenmiştir. 8 yıllık zorunlu eğitimin Sosyal Bilgiler alanına yansımaları 6. ve 7. sınıflardaki 6. ve 7. sınıflarda “Milli Tarih” ve “Milli Coğrafya” derslerinin “Sosyal Bilgiler” adı altında birleştirilmesi olarak ortaya çıkmıştır. Böylece ilkokullarda (ilköğretim birinci kademe) sınıf öğretmenlerinin okutmakta olduğu dersi ortaokul (ilköğretim ikinci kademe) düzeyinde Sosyal Bilgiler branş öğretmenleri sürdürür duruma gelmiştir. Ayrıca 7. ve 8. sınıflara “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi” konulmuştur (MEB, 1998).

Türk Eğitim Sisteminde yaşanan bir diğer önemli gelişme ise, 2004-2005 öğretim yılında gerçekleştirilen öğretim programları değişikliğidir. 2004-2005 öğretim yılında 6 pilot ilde uygulanmaya başlanan yeni ilköğretim programlarının tüm yurt çapında uygulanması 2005-2006 yılında başlamıştır. MEB tarafından 2012-2013 öğretim yılında gerçekleştirilen ve birçok tartışmaya konu olan değişikliklerden biri de kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen on iki yıllık zorunlu eğitim uygulamasıdır. Bu uygulamayla birlikte başlayan yeni dönemin amaçlarından biri toplumun ortalama eğitim seviyesini yükseltmek; diğeri ise eğitim sistemini

bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin gerektirdiği yönlendirmeyi mümkün kılacak şekilde düzenlemektir (MEB, 2012:9).

On iki yıllık zorunlu eğitim sistemiyle birlikte öğretim programları ve ders kitapları aynen uygulanmaya devam etse de; yeni sistemin Sosyal Bilgiler dersine bazı önemli etkileri olmuştur. Bunlardan ilki, eğitim kademelerinin 4+4+4 olarak bölünmesi nedeniyle artık 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girecek olmasıdır. Böylece 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren branş öğretmenleri; bugüne kadar sınıf öğretmenlerinin ders verdiği bir yaş grubuyla (11 yaş) ilk kez karşılaşmış ve onlara 5. sınıfta (ortaokul 1. sınıf) eğitim ve öğretim verme görevini üstlenmişlerdir. 11 yaş, zihinsel gelişim açısından bir geçiş dönemidir. Öyle ki, zihinsel gelişimi açıklamada başarılı olmuş en önemli kuramcılardan biri olan Jean Piaget tarafından ortaya atılan “Zihinsel Yapılanma Kuramı”nda bilişsel gelişim, dönemlere ayrılmıştır. Piaget, bilişsel gelişimi, duyuşal-hareket dönemi (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlemler dönemi (7-11 yaş) ve soyut işlemler dönemi (11 yaş ve üstü) olmak üzere dört döneme ayırmıştır (Santrock, 2011) Bu dönemler içinde çocuk, farklı zihinsel yeterliliklere sahiptir. Piaget’e göre dönemler ilerledikçe çocukların kavrama ve problem çözme yeteneklerine niteliksel gelişmeler gözlemlenmekte ve her bir dönem kendisinden önce gelen dönemlerin de özelliklerini içermektedir (Özmen, 2004). Somut işlem dönemindeki öğrencilerin dersleri duyu organlarına hitap edecek şekilde materyal, etkinlikler ve oyunlar yoluyla işlenirken, soyut işlemler döneminde yapılan etkinlik ve dersler akıl yürütme ve mantık kurgusu içinde işlenmektedir (Senemoğlu, 2012). Tam bu noktada eski eğitim sistemi ile yeni eğitim sistemi çakışmaktadır. Somut işlemin son döneminden soyut işlemler dönemine geçiş aşamasını yaşayan 5. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin derslerine girecek olan branş öğretmenleri için sorunlar ortaya çıkmaktadır.

On iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin uygulanmasından önce sınıf öğretmenleri 1., 2., 3., 4. ve 5.sınıf; branş öğretmenleri ise 6.,7. ve 8. sınıf öğrencilerinin derslerine girmekteydi. Yeni düzenleme ile birlikte bir yaş küçük olan 5. sınıfların ortaokula dahil edilmesi nedeniyle, artık derslerine branş öğretmenlerinin giriyor olması, branş öğretmenlerinin beşinci sınıf düzeyinde yeterliliklerine yönelik tartışma konusu olmuştur. Geçiş döneminde yer alan öğrencilere eğitim vermeye başlayan branş öğretmenliği alanlarından biri de Sosyal Bilgiler’dir. Bu noktada ilk kez 5. sınıfları okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretim öğrenme süreçlerindeki deneyimlerinin incelenmesi önem taşımaktadır. Ayrıca son kez 5. Sınıfları okutmuş olan sınıf öğretmenlerinin daha deneyimli oldukları göz önünde bulundurulduğunda, ilk kez 5. Sınıflarla karşılaşacak olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine tecrübelerini aktaracak

olmalarında araştırmanın önemini arttırmaktadır. Böylece araştırmanın sınıf öğretmenlerinin tecrübelerini Sosyal Bilgiler öğretmenlerine aktaran bir köprü olacağı düşünülmektedir. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin tecrübelerinden yararlanılarak, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri getirilebilecektir.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin on iki yıllık zorunlu eğitimin (4+4+4) Sosyal Bilgiler dersine yansımalarına ilişkin algılarını belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- 1) Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi hakkındaki genel düşünceleri nelerdir?
  - Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- 2) Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin on iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin Sosyal Bilgiler dersine etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
  - Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- 3) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıfları okutabilme yeterliliklerine yönelik sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri nelerdir?
  - 5. sınıf öğrencilerinin, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden farklarına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri nelerdir?
  - Sosyal Bilgiler öğretmenleri 5. sınıf öğrencilerine, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden farklı olarak neler uygulamaktadır?
  - Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. Sınıf öğrencileri ile öğretme öğrenme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
  - Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretimine yönelik önerileri nelerdir?
  - Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşanan sorunların çözümüne ilişkin önerileri nelerdir?
  - Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4) 5. sınıfları okutmak için öğretmenlerin hangi yeterliliklere sahip olması gerektiğine yönelik sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

- Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Sınırlılık

Araştırmanın verileri on iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin ilk kez uygulanmaya başladığı 2012-2013 öğretim yılı içerisinde toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Yöntem

Bu bölümde araştırma deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

Araştırma deseni

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile tasarlanmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.72). Bu desende genelde şu iki soruya yanıt aranır: Bu olguya ilişkin algı/deneyimler nelerdir? Bu olguya ilişkin deneyimlerin meydana geldiği ortam ve koşullar nelerdir? (Cresswell, 2013). Yaygın uygulamaları ortaya çıkarmak ve katılımcılar tarafından oluşturulan anlamları tanımlamayı ve açıklamayı amaçlayan (Annells, 2006) bu desende araştırmacılar, belli durumlarda sıradan insanların etkileşim ve olgulara karşı algılarını anlamaya çalışır (Bogdan ve Biklen, 2007, s.25). Bu nedenle on iki yıllık zorunlu eğitim (4+4+4) dönüşümünün Sosyal Bilgiler dersine yansımalarına ilişkin Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin bilgi, deneyim ve uygulamalarının derinlemesine ve onların bakış açıları ile değerlendirilebilmesini amaçlayan bu araştırma, nitel paradigma desenlerinden olgubilim deseni ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma grubu

Araştırmada nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniğine uygun öğretmenlerden katılımcılar belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme tekniğinde temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Katılımcıları belirleme sürecinde ilk olarak Eskişehir il merkezinde 2012-2013 öğretim yılında hangi okulların ilkököl ve ortaokul olarak

ayrıldığı tespit edilmiştir. Daha sonra on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi öncesi ilköğretim okullarında görev yapan ve en az bir yıl boyunca 5.sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler dersini uygulayan sınıf öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bir başka deyişle 2010-2011 öğretim yılında 5. sınıfları okutmuş olan sınıf öğretmenleri çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bunun sebebi Sosyal Bilgiler öğretimi konusunda güncel bilgilere sahip sınıf öğretmenlerine ulaşabilmektir. Tespit edilen bu öğretmenlerle iletişime geçilmiş ve çalışmaya katılıp katılmayacaklarına dair görüşleri alınmıştır. Bu görüşmeler sonucunda çalışmaya katılmaya gönüllü olan 12 sınıf öğretmeni belirlenmiştir. Çalışmaya katılacak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin belirlenmesinde ise 2012 öğretim programı değişikliği sonrası ilk kez 5.sınıflarda Sosyal Bilgiler dersini okutuyor olmak ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu özellikte olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılarak onlar arasında da çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni belirlenmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda resmi okullarda görev yapan 12 Sınıf ve 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak üzere toplamda 24 öğretmen araştırmanın çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara ait bilgiler

Kod Adı	Cinsiyet	Branş
K1	Erkek	Sınıf Öğretmeni
K2	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K3	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K4	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K5	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K6	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K7	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K8	Erkek	Sınıf Öğretmeni
K9	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K10	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K11	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K12	Kadın	Sınıf Öğretmeni
K13	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K14	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K15	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K16	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K17	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K18	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K19	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K20	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K21	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K22	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K23	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
K24	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Verilerin Toplanması

Olgubilim deseninde temel veri toplama tekniği görüşmedir. Olgulara ilişkin deneyim ve anlamları ortaya çıkarmada görüşme tekniği araştırmacılara etkileşim, esneklik ve ek irdeleme soruları sorma olanağı sunar (Richards ve Morse, 2007). Araştırmada, nitel araştırmalarda veri toplama tekniği olarak kullanılan ve açık uçlu sorulardan oluşan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve detaylandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Görüşme soruları oluşturma sürecinde; Resmi Gazete’de yayımlanıp yürürlüğe giren 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ayrıntılı olarak incelendikten sonra ilgili alanyazın detaylı bir şekilde taranmıştır. Yapılan bu ön hazırlık sonucunda taslak görüşme formu oluşturulmuş ve bu form Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenliği alanlarında uzman dört akademisyen tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler sonrasında araştırma amacına, dil ve anlatım kurallarına uymayan sorular düzeltilmiştir. Ayrıca hazırlanan görüşme sorularının amaca uygunluğunu değerlendirebilmek amacıyla, araştırmanın katılımcıları arasında yer almayan 2 sınıf ve 2 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle pilot görüşmeler yapılmıştır. Pilot görüşmeler tamamlandıktan sonra toplanan veriler araştırmacılar tarafından incelenmiş, katılımcıların anlamakta güçlük çektikleri sorular yeniden düzenlenmiş ve görüşme sorularına en son hali verilmiştir. Araştırmanın verileri toplanmadan önce sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle gerçeğleştirilen bireysel yarı yapılandırılmış görüşmeler için Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğu tarafından yazılı olarak izin alınmıştır. Araştırma kapsamında görüşmeler öğretmenlerin çalıştığı okullarda yüz yüze ve sessiz bir ortamda gerçeğleştirilmiştir. Görüşmelere başlanmadan önce öğretmenlerden araştırmaya gönüllü katıldıklarına dair yazılı izin belgeleri alınmış, istedikleri zaman araştırmadan çıkma haklarının bulunduğu ve görüşme kayıtlarının araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmayacağı kendilerine belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde, öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar, içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiş, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmıştır. Elde edilen veriler sayısallaştırılmış, daha sonra araştırma bulguları yorumlanmıştır (Gay, Mills ve Airasian, 2006). Araştırma sürecinde katılımcılar ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve bilgisayar ortamında dökümü yapılmıştır. Görüşmelerin ses kayıtları ile dökümler arasında hataları önlemek amacıyla 2

araştırmacı ses kayıtlarını dinleyerek görüşme dökümlerinin tamamını okumuşlardır. Bu işlem sonrasında yarı-yapılandırılmış görüşme verileri araştırmacılar tarafından iki kez okunmuş ve görüşmelerde sorulara verilen yanıtlar ilgili olduğu düşünülen sorular altında toplanmıştır. Çözümlemelerde görüşüne başvuru alan öğretmenlerin ifadeleri kodlanarak belirli temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar ve temaları oluşturan kodlar araştırmanın güvenilirliği için çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerine sunulmuş ve onayları alınmıştır. Katılımcı teyidi araştırmacıların sahip olabileceği bazı öznel varsayımlardan veya verilerin yanlış anlaşılmasından kaynaklanabilecek farklı sonuçlara ulaşma olasılığının önüne geçmek için başvuru alan bir yoldur (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.302). Elde edilen görüşler sayısallaştırılarak frekans değerleri ile tablolarda sunulmuştur. Ayrıca sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular tablolar halinde ele alınmıştır. Araştırma amacına uygun olarak bulgular, Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin benzer ve farklı yönlerini de ortaya koymaktadır.

On İki Yıl Zorunlu Eğitim Sistemi Hakkındaki Genel Düşünceler

Görüşler genel olarak incelendiğinde sınıf öğretmenlerin çoğunlukla on iki yıllık zorunlu eğitimin olumsuz yönlerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu olumsuz görüşler öğrenci, öğretmen, veli ve okul ortamı boyutlarıyla şekillenmektedir. Özellikle on iki yıllık zorunlu eğitimin birinci sınıflar üzerindeki olumsuz etkileri, sınıf öğretmenleri tarafından sıklıkla vurgulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin eğitim sisteminde gerçekleştirilen on iki yıllık zorunlu eğitim hakkında genel düşünceleri Tablo2’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 2

Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen On iki yıllık Zorunlu Eğitim Hakkında Genel Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Genel Düşünceleri	f
a. On iki yıllık zorunlu eğitimi olumsuz bulanlar	47
a1. Öğrenciler açısından olumsuz bulanlar	21
- Öğrencilerin yeni sisteme adaptasyon sorunları	1
- Geçiş aşamasındaki öğrencilere olumsuz yansımalar	1
a1.1. Birinci sınıflar açısından olumsuz bulanlar	11
- Aynı ortamda farklı gelişim düzeyine sahip öğrencilerin bulunmasının problem yaratması	4
- Çocuklar algılama güçlüğü çekmesi	2
- Oyun çağındaki çocukların birinci sınıfa başlamasının tedirginlik yaratması	1
- Yeni sistemin çocukların psikolojik gelişim düzeylerine uygun olmaması	1

- Çocukların kas gelişimlerini tamamlamamış olmalarından doğan sorunlar	1
- Çocukların çabuk yorulması	1
- Öz bakım becerilerinin henüz gelişmemiş olması nedeniyle okula uyumda güçlük yaşamaları	1
a1.2. 5. sınıflar açısından olumsuz bulanlar	8
- 5. sınıfların sınıf öğretmenlerinden alınmasının öğrencileri olumsuz etkilemesi	3
- 5. sınıf öğrencilerinin algılama gücü yaşaması	2
- Öğrencilerde, ortaokul ortamına uyum sorunu yaşanması	2
- Öğrencilerin defalarca yapılan öğretmen değişikliğinden olumsuz etkilenmesi	1
a2. Öğretmenler açısından olumsuz bulanlar	16
- Öğretmenlerin hazırlıksız yakalanmaları.	2
- Öğretmenlerin yeni sisteme adapte olamamaları.	2
- Öğretmenlerin yeni sistem açısından yetersiz kalmaları.	1
a2.1. Branş öğretmenleri açısından olumsuz bulanlar	4
- 5. sınıfları alan branş öğretmenlerinin çok zorlanması.	1
- Branş öğretmenlerinin 5. sınıfların seviyesine inemiyor olmaları.	1
- Branş öğretmenlerinin 5. sınıflara, sınıf öğretmenlerinden farklı tarzda ödev vermesi	1
- Branş öğretmenlerinin, 5. sınıflarla iletişim gücü yaşaması.	1
a2.2. Sınıf öğretmenleri açısından olumsuz bulanlar	7
- Sınıf öğretmenleri kadro problemleri	4
- Sınıf öğretmenlerinin psikolojilerinin olumsuz etkilenmesi	1
- 5. sınıfların ellerinden çıkması nedeniyle sınıf öğretmenleri tedirgin olması	1
- Sınıf öğretmenlerinin kendilerine haksızlık yapıldığını hissetmesi	1
a3. Okul ortamı açısından olumsuz bulanlar	5
- Binaların yetersizliği	1
- Sınıfların yetersizliği.	2
- Materyallerin yetersizliği.	2
a4. Genel olarak olumsuz bulanlar	3
- Zamanlama hatası	1
- Hızlı bir geçiş yaşandığından eksikliklerin ve aksaklıkların olması.	1
- Yapılanmanın siyasi bir düşünce ürünü olması.	1
a5. Veliler açısından olumsuz bulanlar	2
- Velilerin, belirsizlikler karşısında yaşadıkları panik.	1
- Oyun çağındaki çocukların birinci sınıfa başlamasının velilerde oluşturduğu tedirginlik	1
b. On iki yıllık zorunlu eğitimi olumlu bulanlar	12
b1. Okul ortamı açısından olumlu bulanlar	4
- İlkokul ve ortaokulların bina olarak ayrılması	4
b2. Genel olarak olumlu bulanlar	3
- Uygulanabilir bir sistemi	1
- Eksiklikler giderildikçe zamanla sistemin oturacak olması	1
- Abartıldığı kadar olumsuz şeylerin olmaması	1
b3. Sınıf öğretmenleri açısından olumlu bulanlar	4
- 5. sınıfları sınıf öğretmenlerinden almaları	2
- Sınıf öğretmenlerinin yükü azaldığı için daha az yorulmaları	2
b4. Öğrenciler açısından olumlu bulanlar	1
- Okula başlama yaşının 66 ay olması	1
c. On iki yıllık zorunlu eğitim konusunda kararsız olanlar	5
- Sistem kültürümüze, gelişmişlik düzeyimize bölgesel farklılıklarımıza uygunluğunun belirsiz oluşu	5

On iki yıllık zorunlu eğitimin birinci sınıflar açısından olumsuz olduğuna yönelik K5'in görüşü şu şekildedir:

“Zaten aynı yaş grubunda gelen çocuklarda aynı bir gelişimi görmek mümkün değilken şimdi aralarında ay farkının çok yüksek olduğu çocuklarda bunu yakalamak zor oluyor. Küçüğün günahı henüz aynı doldurmamış olması. Dolayısıyla bekliyor kas gelişimi için fiziksel ve diğer özelliklerinin gelişimi için. Bu öğretmen açısından da çocuk açısından da sancılı bir dönem. Ha atlatmaya çalışıyor muyuz? Evet. Ama sancılı bir dönem. O yüzden 4+4+4 sisteminin rayına oturması için birkaç yıl gidecek 3 yıl en azından gidecek ve bu üç yıldaki çocukların bilmiyorum. İleriye dönük öğrenim hayatlarında avantaj çok göremiyorum. Dezavantajları çok fazla diye düşünüyorum.”

On iki yıllık zorunlu eğitim hakkında olumlu görüşlerde bulunan sınıf öğretmenleri de vardır. Bu olumlu görüşler de genel olarak sistem, öğretmenler, öğrenciler ve okul ortamı kapsamında şekillenmektedir. Binaların ilkokul ve ortaokul olarak ayrılacak olmasının olumlu olduğunu belirten K12 düşüncelerini *“aklıma ilk gelen olumlu düşüncesi yaş grubundaki çocukların, belli aralıktaki yaş grubundaki çocukların ayrılacak olması bina olarak, bu beni çok olumlu yönde sevindirdi. Büyük çocuklarla küçük çocukların aynı kantinden alışveriş etmesi aynı lavaboları kullanması aynı koridorlarda koşup oynaması aynı bahçeden faydalanması çok olumsuz sonuçlar doğuruyor. İşte nöbet görevlerinden biliyoruz. Bu anlamda çok sevindim ilk duyduğumda”* şeklinde açıklamıştır.

On iki yıl zorunlu eğitimin sisteminin olumlu olduğunu belirten K9 bu konudaki düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu ilk 4 sisteminde azaltılmış olması; yani beşleri en azından bizim üzerimizden almış olmaları iyi oldu diye düşünüyorum ben. Çünkü 5. sınıfta artık ergenlik dönemine geçiyor çocuklar. İtiraz etmeye başlıyorlar, seni dinlemiyorlar, aksileniyorlar. Ergenlik döneminin artık daha küçük yaşlara kadar geldiğini düşünüyorum ben. Yani çocukluktan çıkıyorlar. Daha bir değişik bakmaya başlıyorlar insana. O yüzden ilk dördün bizde olması, bizim için olumlu olduğunu düşünüyorum. Keşke ilk üç olsa. Yani 1,2,3 olsa. O bile, bizim için daha başarılı olmamız için yeterli olur diye düşünüyorum”.

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen On iki yıllık Zorunlu Eğitim Hakkındaki Genel Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Genel Düşünceleri	f
a. On iki yıllık zorunlu eğitimi olumsuz bulanlar	23
a1. Öğretmen boyutuyla olumsuz bulanlar	10
- Öğretmenlerin sisteme hazırlıksız yakalanması.	5
- Yaşlı hocaların, yaşça küçük 5. sınıflara adapte olamaması	1
- Sisteme yönelik öğretmenlere eğitim verilmemesi	2

- İlk etapta 5. sınıflara nasıl yaklaşılacağına bilinmemesi	1
- 5. sınıf konularından habersiz olunuğu	1
a2. Genel olarak olumsuz bulanlar	8
- Altyapısı oluşturulmadan ani bir geçiş yapılması	4
- Yeni eğitim sisteminin planlamasının ve pilot uygulamalarının yapılmamış olması.	3
- Daha çok siyasi temellere dayalı olması	1
a3. Öğrenci boyutuyla olumsuz bulanlar	3
- Okul değişiklikleri nedeniyle eski öğrencilerle yeni öğrenciler arasındaki uyum Problemleri.	1
- Okula başlama yaşının düşürülmesi	1
- 5. sınıflar gelişimsel olarak ortaokul öğrencileri gibi olmaması.	1
a4. Okul ortamı boyutuyla olumsuz bulanlar	1
- Okulların lavabolar, sıralar gibi fiziki şartlarının 5. sınıflara uygun olmaması.	1
a5. Veli boyutuyla olumsuz bulanlar	1
- Velilerle bazı sıkıntıların yaşaması	1
b. On iki yıllık zorunlu eğitimi olumlu bulanlar	10
b1. Genel olarak olumlu bulanlar	4
- 4+4+4 sistemini genel olarak olumlu	3
- Zamanla sistemin düzene girecek olması.	1
b2. Öğrenci ve öğretmen açısından olumlu bulanlar	3
- Çocuğun kendini, yeteneklerini, ilgi ve isteklerini keşfetmesi adına faydalı	1
- 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girmesi	1
- 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girmesi	1
b3. Okul ortamı boyutuyla olumlu bulanlar	1
- İlkokul ve ortaokulların bina olarak ayrılması	1
b4. Öğretim programı boyutuyla olumlu bulanlar	1
- ilk kademe için beş yılın fazla olması	1
b5. Araç gereç boyutuyla olumlu bulanlar	1
- 5. sınıf ders kitapları yeterli olması	1
c. On iki yıllık zorunlu eğitim konusunda kararsız olanlar	5
- Zaman gösterecek	1
- Gereksiz bir düzenleme	1
- Derslerin içeriği açısından herhangi bir değişikliğin olmaması	3

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin on iki yıllık zorunlu eğitim sistemine yönelik genel düşüncelerinin yer aldığı Tablo 3 incelendiğinde, yeni sisteme yönelik genel düşüncelerin çoğunlukla olumsuz olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sistem hakkında olumlu görüş bildirenler ve kararsız olanlar da görülmektedir. Olumsuz görüşler öğretmen, öğrenci, okul ortamı ve veli boyutlarında şekillenmiştir. Olumlu görüşler ise öğrenci, öğretmen, okul ortamı, öğretim programı ve araç gereç boyutlarında şekillenmiştir. Kararsız görüş bildiren katılımcılar ise, sistemin henüz yeni olduğunu ve etkilerinin zamanla ortaya çıkacağını belirtmişlerdir.

On iki yıllık zorunlu eğitim sistemine genel olarak olumsuz bakan K13, sisteme hazırlıksız yakalanmaları nedeniyle yaşadıkları zorlukları şu şekilde dile getirmiştir:

“Öncelikle bu yapılanmanın altyapısı iyi oluşturuldu mu buna bakmak lazım veya okullarımızın hepsi buna hazır mı? 4+4+4’ün getirisi ne olacak, zorlukları ne olacak bunların çok fazla

irdelenmeden bu sisteme geçildiğini düşünüyorum. Ayrıca pilot uygulama denen bir şey var biliyorsunuz. Bir pilot uygulama olmadan biz bu sisteme geçtik. Öğretmenler direk kendisini bu sistem içinde buldu. Yani yetiştirdiğimiz sistem ile öğretmenlik yapacağımız sistem arasında hep bir fark oluyor. Bu farka ne kadar adapte olabileceğimiz kısmını bir düşünmek lazım. Yani özetle sistemin uygulamaya konulmadan önce iyi bir araştırma ve pilot uygulama olması gerekirdi diye düşünüyorum”.

K14’te K13 ile benzer şekilde yeni sisteme yönelik olumsuz yönde düşüncesini şu şekilde belirtmiştir:

“Bunun tam olarak ben altyapısının hazırlandığını düşünmüyorum. Tamamen bir oldubittiye getirildi. Bir önceki düzenlemede yapılan 8 yıllık zorunlu eğitime tepki olarak doğduğunu düşünüyorum ben. Yani bu biraz ne diyeyim siyasi isteklere dayanan, toplumun isteğine dayanan bir şey değil. Belki evet ihtiyacı. Ama yani bunun bir pilot uygulaması falan yapılmadı. Bir anda bir baktık böyle bir karar alındı ve hemen Eylül ayında uygulanmaya başlandı”.

On iki yıllık zorunlu eğitime yönelik sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri birlikte değerlendirildiğinde; her grubun da sistem hakkındaki olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra hem sınıf öğretmenlerinden hem de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden sistemin olumlu yönleriyle ilgili görüş bildirenler olmuştur. Her iki öğretmen grubu da 5. sınıfların ortaokula dahil edilmesiyle sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri 5. sınıflara adaptasyon sorunu yaşadıklarını belirtirken; bazı sınıf öğretmenleri 5. sınıfların ellerinden alınmasıyla kendilerine haksızlık yapıldığını düşünmektedir. Ancak bu görüşün aksine 5. sınıfların kendilerinden alınmasıyla yüklerinin hafiflediğini belirten sınıf öğretmenleri de olmuştur.

On iki yıl Zorunlu Eğitim Sisteminin Sosyal Bilgiler Dersine Etkisine İlişkin Görüşler

Sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri, on iki yıl zorunlu eğitim sisteminin sosyal bilgiler dersine etkisine yönelik benzer ve farklı noktalara dikkat çekmişlerdir. Tablo 4’te sınıf öğretmenlerinin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 4

Sınıf Öğretmenlerinin On iki yıllık Zorunlu Eğitim Sisteminin Sosyal Bilgiler Dersine Etkisine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	f
a. Sosyal Bilgiler dersine etkisini olumsuz bulanlar	22
a1. Öğretmen açısından olumsuz bulanlar	19
a1.1. Öğrenci ile iletişim bağlamında olumsuz bulanlar	6
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri 5. sınıfların seviyelerine inememesi	3
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilere sınıf öğretmenlerinin gösterdiği ilgi ve sıcaklığı gösterememesi	1

a1.2. Öğrencileri tanıma açısından olumsuz bulanlar	6
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınıf öğretmenleri kadar öğrencileri yakından Tanıyamaması	4
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencileri tanıma sürecinde zaman kaybı yaşayacak olmaları	2
a1.3. Öğretme öğrenme süreci açısından olumsuz bulanlar	7
- Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin seviyesine inmede branş öğretmenlerinden daha başarılı	6
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders saatlerinin kısıtlı olması nedeniyle düzenli ödev kontrolü yapamaması.	1
a2. Öğrenci açısından olumsuz bulanlar	3
- 5. Sınıfların Branş öğretmenlerinin derslere girmesinden olumsuz etkilenmesi	2
- Daha önceden öğrencilerin sınıf öğretmenlerine bağımlı olması.	1
- Bütün derslere farklı öğretmenlerin girmesinin öğrenciler için zor olması.	1
b. Sosyal Bilgiler dersine etkisini olumlu bulanlar	12
b1. Öğretmenler açısından olumlu bulanlar	5
- O branşa gönül veren birinin derse girmesi	1
- Branş öğretmenleri Sosyal Bilgileri daha iyi sevdirebilmesi	1
- Branş öğretmenleri mesleki yönlendirmeyi daha iyi yapabilmesi	1
- Dersi sevdirmeye konusunda branş öğretmeni daha etkili olması	1
b2. Öğretme-öğrenme süreci açısından olumlu bulanlar	1
- Her dersin kendi süresi içinde tamamlanacak olması	1
c. Sosyal Bilgiler dersine etkileri konusunda kararsız olanlar	3
- Aynı program uygulanmaya devam ettiği için bir değişiklik yok.	2

Tablo incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin, on iki yıllık zorunlu eğitimin Sosyal Bilgiler dersine etkisi hakkında çoğunlukla olumsuz düşündükleri anlaşılmaktadır. Olumsuz görüşe sahip olan öğretmenlerden K5 “*Sosyal Bilgiler dersi, ne kadar kabul etmezsek etmeyelim biraz sözel bir ders. Bu sözel ders olduğu için çocuklar algılamada güçlük çekiyor ve artı bir sınıf öğretmenin yaptığı davranışı çocuğun seviyesine inme durumunu branş öğretmenlerimiz yapamıyor, gerçekleştiriyor*” şeklindeki düşüncesiyle öğrenci ile iletişim boyutuna değinmiş ve branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenleri kadar etkili iletişim kuramadığını belirtmiştir.

Benzer şekilde K11’de olumsuz görüş bildirerek, branş öğretmenlerinin zorluk yaşayacağını şu düşünceleriyle dile getirmiştir:

“Eee tabi biz sınıf öğretmeni olduğumuz için mesela 30 tane öğrencimiz vardı ya da 28 öğrencimiz, neyse bir sınıftan sorumluyduk. Çocukların durumlarını biliyoruz, algılamalarını biliyoruz, kavramalarını biliyoruz. Neyi nasıl öğrenir onu biliyoruz. Yani çocuk görsel olarak mı öğrenir, işitsel mi öğrenir, yaparak yaşayarak mı öğrenir, resimle mi öğrenir, müzikle mi öğrenir. Çocuklarımızın neyi nasıl öğrendiğini daha iyi bilebildiğimiz için biraz daha etkili olabiliyorduk. Ama şimdi branş öğretmenlerinin daha çok sıkıntı yaşayacağını zannediyorum”.

Araştırmada olumlu görüş bildiren sınıf öğretmenleri de bulunmaktadır. Branş derslerine branş öğretmenlerinin girmesinin hem öğretmenler için hem de öğrenciler için çok daha yararlı olacağını belirten K12 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Daha çok o branşa gönül veren birinin dersle ilgilenmesi pozitif düşünülebilir. Şimdi sınıf öğretmenlerinde fazla branş olunca... Atıyorum ben matematik derslerine ben daha bir ön yargılı davranıyorum daha çok zaman ayırıyorum belki. Daha çok sevdiğimi belki düşünüp ilgilenmelerini istiyorum. Bu anlamda böyle bir haksızlık yapılması süreden çalınması falan olayı olmayabilir. Sevdirme konusunda branş öğretmeni daha etkili olabilir. Çünkü tek alana özel bir ilgisi var. Böyle düşünüyorum”.

Katılımcılardan K12, on iki yıllık zorunlu eğitimin Sosyal Bilgiler dersine etkisi hakkında dikkat çekici görüş bildirmiştir:

“...sınıf öğretmenleri branş öğretmenleri kadar vakit ayırabiliyorlar mıydı. Öyle de bir soru var kafamda. Şimdi sınıf öğretmeniyseniz sınıfta Sosyal Bilgiler dersi bile başlamış olsa belli bir bütünlük olduğu için matematik dersinden arta kalan bir çalışma varsa bazen onu Sosyal Bilgiler dersine sarkıtıp bitirebiliyorsunuz. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersine daha az zaman ayırmış oluyorsunuz. Veya bir başka ders. Bu anlamda şey hani her ders kendi süresi içerisinde uygulanacak öyle olumlu bakıyorum”.

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin On iki yıllık Zorunlu Eğitim Sisteminin Sosyal Bilgiler Dersine Etkisine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	f
a. Sosyal Bilgiler dersine etkisini olumsuz bulanlar	15
a1. Öğrenci açısından olumsuz bulanlar	7
- Öğrencilerin 5. sınıfta gördüğü konuları 6,7 ve 8’de ilk defa görmüş gibi davranıyor olması	2
- Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ders programının yoğun olması	2
- Daha çok öğretmenle karşılaşan 5. sınıfların öğretmenleriyle iletişim problemleri yaşaması	2
- Sınıf öğretmenlerinin dersi yüzeysel işlemiş olmaları	1
a2. Öğretmen açısından olumsuz bulanlar	6
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıflarda çabuk yorulmaları	4
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıflarda soyut kavramları anlatmada zorluk yaşaması	1
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile 5. sınıf öğrencileri arasında iletişim problemlerinin yaşanması	1
a3. Sosyal Bilgiler dersi ve program açısından olumsuz bulanlar	2
- Sosyal Bilgiler sarmal bir ders olduğu için 5. sınıftaki eksikliklerin sonraki yıllara da yansıyor olması	1
- Programın yeni sisteme uyumlu hale getirilmemesi	1
b. Sosyal Bilgiler dersine etkisini olumlu bulanlar	9
b1. Öğretmen açısından olumlu bulanlar	5
- 5. sınıflara branş öğretmenleri girdiğinde öğrencilerin üst sınıflara daha hazır şekilde gidecek olması	5

b2. Öğrenciler açısından olumlu bulanlar	4
- Sınıf öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin süresinden çalıp matematik ve fen bilgisine Aktaramayacak olması	2
- Yeni sistemle gelen seçmeli derslerin öğrencilere faydalı olacağı	1
- 5. sınıf konularının ağır olmaması	1

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin; ders içeriğine, öğretme-öğrenme sürecine, ders amaçlarına, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir. 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girmesinin, Sosyal Bilgiler alanına ilişkin olarak öğrencilerde daha erken yaşlarda temel oluşturulması ve bu durumun ilerleyen sınıflarda da avantaj sağlayacağını belirten K16 şu şekilde düşüncesini ifade etmiştir:

“Sonuçta bizim en büyük sıkıntılarımızın başında altıncı sınıfa gelen çocuğu Sosyal Bilgiler konusunda bazen yetersiz kalması oluyordu. Bunun sebebi de bir sınıf öğretmenin bütün branş derslerini anlatması ve bunun sonucunda tabi ki tam anlamıyla yeterli olamamasıydı. Özellikle harita bilgisi konusunda, ölçekler konusunda, ülkemizin işte genel olaylarını tanıma konusunda çocuklar çok yetersiz geliyorlardı bana göre. Eee dolayısıyla bu da bizim bir alt yapı oluşturmamızda sıkıntı yaratıyordu. Bir yaş küçükken beşlere girmemiz, bazı konuları kendimizin vermesi ileride tabi ki avantaj sağlayacak”.

K13 ilgili konuda yeni düzenleme ile birlikte 5. sınıflara giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, diğer sınıflara göre çok daha fazla yorulduğunu “5. sınıflar hala çocukluk evresinden çıkamamış öğrenciler. Yani 5. sınıflarda yanımıza gelip kendisini onaylattırmaya çalışan öğrenciler ve birisine söz verdiğimizde hepsi birden konuşmaya çalışan öğrenciler var. Yani gelişim olarak o ortaokul diyebileceğimiz evrede değiller. Bundan dolayı bir zorluk yaşıyoruz sorumluluk konusunda” şeklindeki görüşleriyle belirtmiştir.

Daha önce sınıf öğretmenlerinden K12, matematik derslerinde yetişmeyen konuları Sosyal Bilgiler dersinde yaptırabildiğini belirtmiştir. Bu konu hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K13 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girmesiyle artık her dersin kendi süresi içinde tamamlanacağını ve durumun Sosyal Bilgiler dersi açısından olumlu olduğunu “biliyorsunuz 5. sınıflara daha önce sınıf öğretmenleri giriyordu ve eksik olduğu konularda örneğin beden eğitimidir, resimdir, müziktir bu derslerden kısararak Sosyal Bilgiler ve fen bilgisine ağırlık verebiliyordu veya tam tersi. Ama şu an bizim başka derslerden zaman ayırma gibi bir durumumuz olmadığı için verilen ders saati içerisinde işlemeye çalışıyoruz. Bir bakıma Sosyal Bilgiler dersleri de süresinde işlenmiş oluyor” şeklinde ifade etmiştir.

Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin on iki yıllık zorunlu eğitimin Sosyal Bilgiler dersine etkisi hakkındaki görüşlerinin ağırlıklı olarak olumsuz olduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenleri, öğrenme-öğretme süreci açısından sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin seviyesine inerek ders işlemede branş öğretmenlerinden daha başarılı olduklarını vurgulamaktadırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ise farklı olarak sarmal bir programa sahip olması nedeniyle 5. sınıftaki eksikliklerin 6., 7. ve 8. sınıflara da yansıdığını, bunun temel nedeninin sınıf öğretmenlerinin dersi yüzeysel işlemlerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Onlara göre, çocukların 5.sınıfta da var olan konuları 6. sınıfta ilk kez görüyormuş gibi davranmaları, sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler üzerinde yeterince durmadıklarını düşündürmektedir. Onlar 5. sınıflara branş öğretmenleri girdiğinde, öğrencilerin bir üst sınıfa daha hazır gideceğini ve öğrencilerin ön öğrenmelerinin daha iyi gerçekleşeceğini düşünmektedirler.

İki grubun on iki yıllık zorunlu eğitimin Sosyal Bilgiler dersine etkilerine farklı yaklaşımlarının nedeni hassasiyetlerindeki farklılıklar olarak görülebilir. Tablolar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 5. sınıfların gelişim seviyeleri; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin de branşlarının nitelikli bir biçimde öğretilmesi konusunda hassasiyetleri bulunduğu söylenebilir. İki tarafın görüşlerinden hareketle 5. sınıfların; toplu öğretim gereğince çocuğa göre eğitim ilkesinden vazgeçilmeden ancak SB alanının gerekleri de göz ardı edilmeden 6., 7. ve 8. sınıflara hazırlanmaları gerekir. Bir başka deyişle çocuk gelişimi ile alan eğitimi dengesi gözetilerek Sosyal Bilgiler öğretimi gerçekleştirilmelidir.

5. Sınıfları Okutabilmeleri İçin Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Yeterliliklere Yönelik Düşünceler

Öğretmenlerin, beşinci sınıfları okutabilmeleri için hangi yeterliliklere sahip olması gerektiği noktasında çeşitli görüşleri olmuştur. Tablo 6'da sınıf öğretmenlerinin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 6

Sınıf Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutabilmek İçin Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Yeterliliklere İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	f
a. Öğretme öğrenme sürecine yönelik çeşitli yeterlilikler	15
- Konuları soyutluktan çıkarıp, somutlaştırabilmeleri	3
- Pedagojik donanıma sahip olunması	3
- Çeşitli görsel materyallere (slayt, fotoğraf, belgesel) sahip olmaları ve kullanabilmeleri	3
- Yöntem ve teknikleri uygulayabilmeleri	1
- 5. sınıfların seviyesine inebilmeleri	2
- Öğrencilerle iş birliği içinde çalışabilmeleri	1
- Ders süreci boyunca öğrencilerle ilgilenebilmeleri	1

- 5. sınıflarda daha çok yorulacaklarını bilerek iyi bir hazırlık yapabilmeleri	1
b. Program ve alan bilgisi açısından yeterlilikler	5
- Alanlarında daha bilgili olan branş öğretmenlerinin daha yararlı olabilmesi	2
- Alan değişiklikleriyle göreve başlayan SB öğretmenlerinin sıkıntı yaşayabilmeleri	1
- Drama uygulamaları yaptırabilmeleri	1
- Harita becerisine sahip olmaları	1
c. Öğrencileri tanıma açısından yeterlilikler	8
- Öğrencileri iyi tanıyabilmeleri	4
- Öğrencilerin gelişim özelliklerini iyi bilmeleri	3
- 5. sınıflara, 6., 7. ve 8. sınıflardan daha çok ilgi ve sevgi gösterebilmeleri	1
d. Sınıf yönetimi açısından yeterlilikler	6
- Anlayışlı ve sabırlı olabilmeleri	2
- Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurabilmeleri	2
- Hassasiyet gösterebilmeleri.	1
- Sınıf içinde ve sınıf dışında öğrenciler ile ilgilenebilmeleri.	1
f. İletişim açısından yeterlilikler	3
f1. Öğrenci ile iletişim yeterlilikler	1
- Çocuklarla sağlıklı iletişim kurabilmeleri	1
f2. Veliler ile iletişim yeterlilikler	2
- Velilerle iyi ve sıkı bir iletişim kurabilmeleri.	1
- Velilerle arasında güven sağlayabilmeleri	1
e. Kişisel özellikleri açısından yeterlilikler	3
- Meslek sevgisine sahip olmaları	1
- Genel kültür düzeylerinin yüksek olması	2

Tablo 6 incelendiğinde katılımcılar çoğunlukla, 5. sınıfları okutabilmek için öğretmenlerin öğretme öğrenme sürecine ve alan bilgisine yönelik yeterliliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra öğrenciyi tanıma, sınıf yönetimi, iletişim gibi boyutlar da 5. sınıfları okutan bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler olarak belirtilmiştir.

Bu konuda K10 “*öğretmenin hakim olması lazım 5. sınıf çocuğunun özelliklerine*” görüşüyle öğretmenlerin öğrencileri iyi tanıması gerektiğini belirtmiş; “*5. sınıf çocuğunun seviyesine inebilmesi lazım*” sözleriyle ise öğretme öğrenme süreçlerinin 5. sınıf düzeyine göre planlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu ifadelere paralel olarak K11’de “*önce öğrencisini tanıyacak, onları birey olarak kabul edecek. Çünkü ikinci kademedeki branş öğretmenlerinde genel olarak gördüğüm, hani hepsini suçlamak istemiyorum ama sadece çocukları sayı olarak görüyorlar*” şeklinde sözleriyle branş öğretmenlerinin öğrencilerini tanıması gerektiğini belirtmiştir.

5. sınıfları okutan öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler hakkında farklı bir noktaya vurgu yapan K7, başta branş öğretmenleri olmak üzere öğretmenlerin alanlarına iyi hakim olması gerektiğini belirtmiştir:

“Mesela dördüncü ve en çok da 5. sınıfta biz sınıf öğretmenleri bazı konularda kendimizi ee tam yeterli demeyeyim de, daha donanımlı olması gerekiyor. Yani daha bilgili. Özellikle Fen ve Sosyal

Bilgiler dersinde. Bu alanda yetişmiş öğretmenler daha faydalı olacaktır mutlaka. 4+4+4 bunu sağlayacak inşallah. O yönden eğer branş öğretmeni girdiğinde, çocuk o alanda yetişmiş bir öğretmenden eğitim aldığı için daha faydalı olacağını düşünüyorum”.

Tablo 7

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutabilmek İçin Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Yeterliliklere İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	f
a. Alan bilgisi açısından yeterlilikler	9
- Akademik konulara hakim olabilmeleri	8
- İdealist olabilmeleri	1
b. Öğretme öğrenme süreci açısından yeterlilikler	8
- Öğrencinin düzeyine göre yöntem ve teknikler kullanabilmeleri	1
- Konuları oyunlaştırarak anlatabilmeleri	1
- Bilgileri öğrencilere sağlıklı bir şekilde aktarabilmeleri	1
- Dersleri farklı materyallerle somutlaştırılarak işleyebilmeleri	2
- Öğrencileri sürekli güdüleyebilmeleri ve derse dikkatlerini çekebilmeleri	3
c. Öğrencileri tanıma açısından yeterlilikler	6
- Yaş gruplarının gelişimsel özelliklerinin iyi bilinmesi.	3
- Öğrencilerin düzeyine inebilmeleri	3
d. Sınıf yönetimi açısından yeterlilikler	2
- Öğrencileri ödüllendirebilmeleri ve motive edebilmeleri	1
- Önemli konulara ağırlık verilip, önemsiz konulardan hızlı geçiş yapabilmeleri	1

Tablo 7’deki görüşler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğretmenlerin 5. sınıfları okutabilmek için sahip olması gereken yeterlilikler konusunda alan bilgisi, öğretme öğrenme süreci, öğrencileri tanıma ve sınıf yönetimi boyutlarına vurgu yaptıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan birçoğu öğretmenlerin alan bilgisi açısından yeterli olmasının önemli olduğunu ancak; bu bilgileri öğrencilere aktaramadıkları takdirde bunun çok da bir anlam ifade etmediğini belirtmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K15 şu düşüncesiyle öğretme öğrenme sürecinin önemine vurgu yapmıştır:

“Özellikle akademik yönden bir sıkıntı yok. Ama önemli olan bilgiyi verebilmek. Ne kadar donanımlı olursan ol bilgiyi aktaramadıktan sonra bir önemi yok. İşte o yönden dolayı biraz daha seviyelerine inmek gerekiyor. Daha somutlaştırıcı olmak gerekiyor. Mesela ben yedilerde bir örnek ya da iki örnek verirken çocuk anlarken; beşlerde bazen geliyor ki yedi sekiz örnek veriyorum. Çok çok basitleştirmek ve örnekleme gerekiyor”.

İki öğretmen grubunun da benzer olan görüşleri; öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreci, alan bilgisi, öğrencileri tanıma ve sınıf yönetimi açısından çeşitli yeterliliklere sahip olmaları gerektiği biçiminde sıralanabilir. Ancak sınıf öğretmenleri çocukların gelişim seviyesine uygun öğrenme sürecine daha çok vurgu yaparken; Sosyal Bilgiler öğretmenleri alan

bilgisinin önemine daha çok dikkat çekmişlerdir. Sınıf öğretmenleri farklı olarak iletişim ve öğretmenlerin kişisel özellikleri açısından da yeterli olmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Görevdeki Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutabilme Yeterliliklerine İlişkin Düşünceler

Sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine, görevdeki sosyal bilgiler öğretmenlerinin beşinci sınıfları okutabilme yeterlilikleri hakkındaki görüşleri sorulduğunda iki öğretmen grubu da yeterli oldukları ve olmadıkları bazı noktalara dikkat çekmişlerdir. Tablo 8’de sınıf öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 8

Sınıf Öğretmenlerinin Görevdeki Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutabilme Yeterlilikleri Hakkındaki Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünceleri	f
a. Görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıfları okutabilmedeki yetersiz oldukları yönleri	12
a1. Öğrenme öğretme süreci açısından yetersizlikler	7
- Ders saatlerinde esneklik gösterememeleri	1
- Farklı yöntemleri kullanamamaları	2
- Bilgileri öğrencilere aktarmada sıkıntı çekmeleri.	1
- Müze gezilerini yapmamaları	1
- Öğrencilerin seviyelerine inememeleri	2
a2. Öğrenciyi tanıma açısından yetersizlikler	1
- Sınıf öğretmeni kadar öğrencileri tanıyamamaları	1
a3. Sınıf yönetimi açısından yetersizlikler	4
- Yeteri kadar sabırlı olamamaları	2
- Sınıfta sadece ders anlatmaları	1
- Tecrübesiz olmaları	1
b. Görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıfları okutabilmede yeterli oldukları yönleri	4
- Akademik bilgi olarak daha donanımlı olmaları	2
- Daha faydalı olmaları	1
- Daha başarılı olmaları	1

Tablo 8’e bakıldığında sınıf öğretmenleri, 5. sınıfları okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretme öğrenme süreci, öğrenciyi tanıma ve sınıf yönetimi açısından yeterli olmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bunun aksine 5. sınıfları okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamen yeterli olduklarını belirten sınıf öğretmenleri de bulunmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinden K6 “*branş öğretmeni, karşısındaki öğrencileri sadece toplu bir kitle olarak görüyor. Ama biz sınıf öğretmeni olarak okul bahçesine girdiğimizde bu çocukları kendi öz evladımız gibi, sıcak bir göz teması ile karşılıyoruz*” sözleriyle öğrencileri tanıma ve öğrencilerle samimi ilişki kurma bakımından branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenleri kadar

yeterli olmadığını belirtmektedir. K6'nın aksine, görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamen yeterli olduğunu belirten K10 düşüncesini şu şekilde açıklamıştır: “*Ben Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bilgi olarak yeterli olduklarına muhakkak inanıyorum. Branşları çünkü. Bu yüzden 5. sınıfları okutmada sıkıntı çekeceklerini düşünmüyorum*”.

Tablo 9

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görevdeki Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutabilme Yeterlilikleri Hakkındaki Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düşünceleri	f
a. Öğretme öğrenme süreci	13
a1. Öğretme öğrenme süreci açısından yeterli oldukları yönler	12
- Öğrencilerin seviyelerine inilememesi	1
- Kalıcı öğrenmelerin yaşanmaması kaygısı	3
- Konuları yetiştirme kaygısı	2
- Konuları somutlaştırmadaki güçlükler	1
- Soyut kavramları açıklamadaki güçlükler	2
- Konuları eğlenceli hale getirememe	1
- Uygun araç ve gereç bulmadaki güçlükler	1
a2. Öğretme öğrenme süreci açısından yeterli oldukları yönler	1
- Akıllı tahtaların süreçte avantaj sağlaması	1
b. Alan bilgisi	9
b1. 5. sınıfları okutabilme açısından görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeterli oldukları yönler	4
- Akademik bilgi donanımları	4
b2. 5. sınıfları okutabilme açısından görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeterli olmadıkları yönler	3
- Ders anlatımlarındaki kararsızlıklar	2
- Pedagojik yetersizlikler	1
c. Öğrencileri tanıma	7
c.1. Öğrencileri tanımaları açısından yeterli oldukları yönler	3
- Beşleri seviyorum ve daha rahat ediyorum.	1
- Çocuklarla iletişimim iyi ve bunu olumlu buluyorum.	2
c.2. Öğrencileri tanımaları açısından yetersiz oldukları yönler	4
- Öğrencileri tanıyamamaları	1
- Öğrencilerden gelen çok fazla sorular karşısında yorulmaları	1
- Beklentilerin yüksek olması	1
- Yetersiz ilgi ve alaka	1
d. Sınıf yönetimi	2
- Sınıfa hakimiyet konusundaki güçlükler	2
e. Değerlendirme süreci	1
- Sınav sorularının yaş grubuna uygun oluşturulmasındaki güçlükler	1

Tablo 9 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretme öğrenme süreçleri, alan bilgisi, öğrencileri tanıma, sınıf yönetimi ve değerlendirme süreçleri ile ilgili yeterliliklere vurgu yaptıkları görülmektedir. Katılımcılardan K18 “*5. sınıflarda sınıf öğretmenlerin verdiği bilgi ile bizim verdiğimiz bilginin farklı olduğuna inanan birisiyim. Haliyle çocukların daha tutarlı daha düzeyli bilgi edinmeleri açısından ben yararlı olduğunu düşünüyorum*”

şeklindeki görüşüyle, görevdeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin akademik olarak bir sıkıntı yaşamadığını ve branş öğretmenlerinin verdiği bilgilerin sınıf öğretmenlerine göre daha tutarlı olacağını belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin birçoğu 5. sınıflarda soyut kavramları öğrencilere aktarmada zaman zaman sorun yaşadıklarını; konuları somutlaştırmak ve günlük hayattan örneklendirerek açıklamak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda K13 “*Öncelikle Sosyal Bilgiler öğretmeni 5. sınıfları okutabilmek için olayları, Sosyal Bilgiler içerisinde geçen kavramları ve olayları hikayeleştirilmelidir, somutlaştırabilmelidir. Çünkü konular çok havada kalıyor somutlaştırılmadığında. Yani çocuğun seviyesine çok iyi inebilmeli, onun gözünden olaylara bakabilmeli; aksi takdirde çocukların anlaması çok zor olur bence*” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Bu görüşe paralel olarak K15’de konuları somut bir şekilde anlatmak gerektiğini şu düşünceleriyle ifade etmiştir:

“Dediğim gibi somutlaştırmak gerekiyor. Yani somut ifadeler kullanılacak, somut örnekler verilecek. Yoksa direk olarak örneğin; Doğu Anadolu Bölgesinde çığ felaketi çok fazla olur dersin de şimdi çığı çocuğa anlatmak lazım. Onu canlandıracaksın. Gerekirse dağ çizeceksin, kar yapacaksın, kar böyle yuvarlanacak. Küçükten bir başlayacaksın büyüğe kadar, al diyeceksin bu çığ. Direk olarak Doğu Anadolu Bölgesi en fazla çığ görülen bölge dersin çocuk anladığını sanır ama anlamamıştır. Sınavda sorarsın gider Karadeniz’i işaretler”.

Sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasında birtakım benzerlik ve farklılıkların olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersini okutmakta olan iki öğretmen grubunun da sorunlara ilişkin benzer olan görüşleri; öğrenci gelişim özelliklerinden kaynaklanan soyut kavramların öğretilmesindeki güçlük, araç-gereç eksikliği ve velilerden kaynaklanan sorunlar olması biçiminde sıralanabilir. İki öğretmen grubunun da gelişim özelliklerine dayalı olarak öğrenme-öğretme sürecinde yaşanan sorunlara daha çok dikkat çektikleri belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıfları okutmada sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ancak, 5. Sınıf öğrencilerine branş öğretmenlerinin girecek olmasını olumlu bulan öğretmenlerde olmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıflarda daha çok sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıf Öğrencilerinin, 6. 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinden Farklı Olan Yönlerine İlişkin Görüşleri

İki öğretmen grubuna da beşinci sınıf öğrencilerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden farklı yönlerinin olup olmadığı sorulduğunda hem sınıf hem de sosyal bilgiler öğretmenleri beşinci sınıfların çeşitli yönlerden ortaokul kademesindeki üst sınıflara göre farklılıklarının

bulduğunu belirtmişlerdir. Tablo 10'da sınıf öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri yer almaktadır.

Tablo 10

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıf Öğrencilerinin, 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinden Farklı Olan Yönlerine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	<i>f</i>
a. Gelişimsel farklılıklar.	34
a1. Fiziksel farklılıklar.	8
- Farkın olmaması	1
- Daha hareketli olmaları	2
- Yaş olarak küçük olmaları	4
- Öz bakım becerileri	1
a2. Bilişsel farklılıklar.	12
- Öğrenme motivasyonları	1
- Soyut kavram algıları	4
- Hayal güçleri	1
- Fikir paylaşımı	1
- Ödevlerini yapmadaki istek	1
- İlgisi	1
- Gelişim ödevleri	2
a3. Duyuşsal farklılıklar.	15
- Dikkat süresi	5
- Hal ve hareketler	6
- Alınganlık	1
- Sevgi, şefkat ve ilgiye ihtiyaç	3
b. Öğretmen-öğrenci ilişkisine yönelik farklılıklar.	13
- Ön planda olma isteği	1
- Öğretmene bağımlılık	1
- Söz isteme sıklığı	1
- Saygı	1
- Aidiyet	1
- İletişim	1
- Kontrol edilme	2
- Daha çok yorucu ve yıpratıcılar.	1
- Sınıf içi ödevlere yatkınlık	1
- Uyarma gereksinimi	1
- Bakış açıları	1
- Ders tekrarı gereksinimi	1
c. Öğrenme hızındaki farklılıklar.	3
- Yazma hızları	1
- Okuma hızları	1
- Algılama hızları	1

Tablodaki görüşler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 5. sınıfların 6., 7. ve 8. sınıflardan farklarına yönelik olarak çoğunlukla öğrencilerin gelişim düzeyleri ve öğretmen öğrenci ilişkileri üzerinde durdukları görülmektedir.

5. sınıfların duyuşsal olarak 6., 7. ve 8. sınıflardan daha farklı olduğunu belirten K18 “*mesela gelip çocuğun benim paçalarına sarılması, ikide bir gelip öğretmenim sizi çok seviyorum demeleri önceki yıllarda görmeye alışık olmadığımız davranışlardı. Ama bu sene beşlerde bunu sıkça görüyoruz. Kendi aralarında kişisel anlamda yaşadıkları sıkıntılarda en ufak sıkıntıda dahi gelip bizle paylaşmaları bu sene ilk kez rastladığımız bir konu*” şeklindeki görüşüyle yaşadığı şaşkınlığı dile getirmektedir.

Katılımcılardan K17, 5. sınıfların fiziksel olarak da 6., 7. ve 8. sınıflardan farklı olduğunu belirtmektedir. 5. sınıfların daha çocuksu ve çok hareketli olduğunu belirten K17 “*5. sınıf öğrencisinin farkı, yani yaş itibarıyla küçük olması. Daha çocuksu olmaları. Yani sonuçta, sınıf hâkimiyeti konusunda çok uyarmak zorunda kalıyorum. Hareketliler. Sağlarına sollarına çok dönüyorlar. İzin almadan özellikle konuşuyorlar. Yani bu gibi sıkıntılar yaşayabiliyoruz. Çok uyarı yapmam gerekiyor ders esnasında*” şeklinde görüş bildirmiştir. K13’te K17’ye paralel olarak 5. sınıf çocuklarının 6., 7. ve 8. sınıflara göre daha çocuksu davrandıklarını şu şekilde belirtmiştir:

“Örneğin; 5. sınıf öğrencisi gelip “öğretmenim ben konuşmuyorum değil mi?” diyor. Yani 2-3-4 sınıf öğrencisinin gösterdiği o davranış kalıplarını göstermeye devam ediyorlar. Yani daha çocuktan çıkamamış. Birisine konuşmaması gerektiğini, dersle ilgilenmesi gerektiğini söylediğimde diğeri gelip “ben konuşmuyorum değil mi?” diyerek kendisini onaylatıyor. Bu yüzden gelişim olarak çok fark var. Yani belki 6 ile 7 arasında çok fark yok ama 5 ile 6 arasında çok fark var bence gelişim olarak”.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6., 7. ve 8. Sınıflardan Farklı Olarak 5. sınıflara Neler Uyguladıklarına İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6, 7 ve 8. sınıflardan farklı olarak 5. sınıflara neler uyguladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde, 6., 7. ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinden Farklı Olarak Uyguladıkları Uygulamalara İlişkin Görüşleri ve Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	f
a. Yöntem teknik bakımından.	24
- Farklı yöntem, teknik ve etkinlikler	8
- Sık sık dramaya başvurma	3
- Detaylardan kaçınma	1
- Katımcı öğretim	1
- Sosyal yaşam ile ilişkilendirme	2
- Öğrenci merkezli öğretim	2
- Yaş grubunun seviyesine inerek anlatma	4

- Kavramların kategorize edilmesi	1
- Tekrar sıklığı	1
- Kavram haritası kullanma sıklığı	1
b. Araç-gereç bakımından.	14
- Hikaye, video ve film kullanımı	1
- Görsel materyallerin kullanımı	9
- Teknolojiden yararlanma	1
- Akıllı tahtaların kullanımı	1
- Belgesellerin kullanımı	2

Tablo 11’de yer alan görüşler incelendiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6., 7. ve 8. sınıflardan farklı olarak 5. sınıflarda yöntem teknik ve araç gereç bakımından farklılıklara gittiği görülmektedir. Katılımcılardan K12 konuları basitleştirerek ve daha yüzeysel işlediğini belirtmiştir:

“Valla şimdi konular dediğim gibi yani 6,7,8’in konularının bir karışımı gibi. Ama tabi daha hafif işliyoruz. Fazla ayrıntıya girmiyoruz. Yani onların seviyesine inmek için daha basitleştirerek anlatıyoruz. Öyle söyleyeyim. Çünkü bazı şeyleri kavrama konusunda sıkıntı yaşayabiliyoruz. Mesela Atatürk ilkeleri, Atatürkçülük konuları mesela. Normalde 8. sınıf konusu. 5. sınıfta da var bu konu. Mesela 8. sınıfta girdiğim ayrıntılara burada girmiyorum. Yüzeysel ve onların anlayacağı şekilde anlatmaya çalışıyorum”.

Katılımcılardan K16 5. sınıflarda konuları basitleştirerek ve görsel materyaller kullanarak işlediğini belirtmiştir:

“5. sınıf öğrencilerinde biraz daha detaya girmemeye çalışıyorum. Daha çok görsel materyal kullanmaya çalışıyorum. Çünkü bu yaşta söylediğiniz pek çok şeyi kafalarında canlandıramıyorlar yaş itibarıyla. Aslında ben böyle çok internet falan sık açan birisi değilim ama özellikle derslerde, 5. sınıf derslerinde çok basit bir şey de olsa gösterme ihtiyacı duyuyorum, gösterme gereksinimi duyuyorum çocuğun kafasında canlansın diye”.

Benzer şekilde K14, 5. sınıflarda sıklıkla görsel materyaller kullandığını şu şekilde belirtmiştir:

“5. sınıflarda daha çok görsel materyaller kullanıyoruz. Hikaye, film ve videolarla derisi destekliyoruz. Bazen hikayenin içerisinde kendimizde oluyoruz. Onlarla birlikte bir şeyler yapıyoruz. Yani olayları bir ders olarak değil de hayatın bir parçasıymış gibi, çocuklarla beraber bu şekilde işlemeye çalışıyoruz”.

Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okuturken Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Düşünceler

Öğretmenlerin, 5. sınıfları okuturken sosyal bilgiler öğretimi bağlamında sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşleri sorulduğunda, her iki öğretmen grubunun da bazı noktalarda

sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Tablo 12’de sınıf öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri yer almaktadır.

Tablo 12

Sınıf Öğretmenlerinin 5. Sınıfları Okuturken Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Yaşadığınız Sorunlara İlişkin Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünceleri	f
a. Yaşanan sorunlar	10
a1. Öğretme öğrenme sürecine ilişkin sorunlar.	4
- Gezi düzenleyememe	1
- Soyut kavramların anlatılması	2
- Ders sürelerinin yetersiz olması	1
a2. Okul imkanlarından (araç-gereç) kaynaklanan sorunlar.	3
- Görsel materyal temin etme sıkıntısı	1
- Okulda Sosyal Bilgiler dersliği olmasına rağmen ilkokulların yararlanamaması	1
- Sınıflarda araç-gereç eksiklikleri	1
a3. Milli Eğitim Bakanlığı uygulamaları	1
- Bakanlığın internet erişimini aşırı derecede kısıtlaması	1
a4. Ders kitapları ve programdan kaynaklanan sorunlar.	1
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarının yetersiz olması	1
a5. Veli kaynaklı sorunlar.	1
- Öğrencilerin ailelerinin ekonomik sıkıntılarının olması	1
b. Sorun yaşamayanlar	9

Tablo 12 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinden bir kısmı 5. sınıfları okuturken sorun yaşadığını belirtirken; bir kısmı da hiç sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sorun yaşayan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların kaynağı ise öğretme öğrenme süreci, okul imkanları, Milli Eğitim Bakanlığı uygulamaları, veliler, ders kitapları ve program olduğu görülmektedir.

Sorun yaşayan sınıf öğretmenlerinden K11, Milli Eğitim Bakanlığı uygulamalarından kaynaklanan sorunlar yaşadığını şu görüşüyle dile getirmiştir:

“Sıkıntı olarak şöyle. Kuru geçti mesela derslerimiz. Evet internetimiz var, işte projeksiyon var ama o her şey değil. Yani çünkü biliyorsunuz Google’a giriyorsunuz bir şey aramak istiyorsunuz. Coğrafi bölge olarak bölgelerimiz diye giriyorsun yok milli eğitim bakanlığı tarafından engellenmiş. Ee biz burada okuldayız, program gereği işlememiz gereken bir şey var. Coğrafi bölgeler diye giriyorsunuz açamıyorsunuz, yani açılmıyor. Ulaşamıyorsunuz istediğiniz şeye”.

Tablo 13

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıfları Okuturken Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Düşünceleri ve Düşüncelerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düşünceleri	f
a. Öğrenci özellikleri ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar.	16
- Fiziksel ve zihinsel olarak çabuk yorulmaları	2

- Derslerin daha yavaş işlenmesi	3
- Öğrencilerin tüm sorunlarının öğretmene iletmesi	1
- Öğrencilerin farklı bir ortama adaptasyonu	1
- Öğrencilerin evlerinin okula uzak olması	1
- Sürekli anne baba desteğine ihtiyaç	2
- Çok fazla soru sormaları	1
- Hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması	1
- Soyut düşünme becerilerinin zayıf olması	1
- Kavram yanlışlarının fazlalığı	1
- Birbirleriyle çok uğraşmaları	1
- Kendilerini sürekli gösterme çabalarından kaynaklanan sınıf yönetimi güçlüğü	1
b. Öğretmen yeterlilikleri ile ilgili sorunlar.	8
- Sınıf hakimiyeti güçlüğü	1
- Anlatımın yaş grubu seviyesine uygunluğunda yaşanan kararsızlıklar	1
- Seviyelerine inmede yaşanan güçlükler	2
- Pedagojik yetersizlikler	2
- Öğretimi somutlaştırmada yaşanan güçlükler	1
- Etkinlik bulmada yaşanan sıkıntılar	1
c. Öğretim programından kaynaklanan sorunlar.	5
- Konuların yoğun olması	1
- Programın öğrencilerin seviyesi göz ardı edilerek uygulanmaya devam etmesi	2
- Konularının 6,7,8. sınıf konuları ile kopuk olması.	1
- Gereğinden fazla test uygulanması	1
d. Araç gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunlar.	2
- 5. sınıflara uygun kaynak bulmada yaşanan güçlükler	1
- Ders kitaplarının yetersizliği	1
e. Okul yönetiminden kaynaklanan sorunlar.	1
- Derslerin son saatlere konulması	1
f. Veli kaynaklı sorunlar.	1
- Velilerin ilgisizliği	1

Tablo 13'e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunlukla öğrenci özellikleri ve davranışlarından kaynaklı sorunlar yaşadığı görülmektedir. Öğretmenlerin sorun yaşadığı diğer boyutlar ise öğretmen yeterlilikleri, öğretim programı, araç gereç eksikliği, okul yönetimi ve velilerdir.

Öğretmen yeterlilikleriyle ilgili sorun yaşayan K13 *"biraz tereddüte düşüyorum. Yani nasıl ders işlemeliyim, onları nasıl daha fazla yormadan bir şeyler verebilirim"* şeklindeki görüşüyle 5. sınıflarda yaşadığı kararsızlığı dile getirmiştir. Sorun yaşayan öğretmenlerden K18'de 5. sınıfların düzeyinin üstünde anlattığını *"yılların verdiği alışkanlıkla altı, yedi ve sekizinci sınıf konularının bir kısmını beşlere verdiğimiz zaman ister istemez aklın mantığın üst sınıflara kayıyor. Bazen kendime dur biraz yavaş demek zorunda hissediyorum bazen"* şeklindeki açıklamasıyla dile getirmiştir.

Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıfları okuturken Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında yaşadıkları sorunlara bakıldığında birtakım benzerlikler ve farklılıklar olduğu

görülmektedir. Sınıf öğretmenleri daha çok ders sürelerinin kısa olması, araç-gereç eksikliği, ders kitaplarının yetersiz olması gibi dış etkenler nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtirken; Sosyal Bilgiler öğretmenleri 5. sınıf öğrencilerinin üst sınıflardan farklı özellikler göstermeleri, soyut kavramları anlatmada zorluklar yaşamaları, sınıfa hakim olmakta zorlanmaları gibi konularda sorun yaşamışlardır. Her iki öğretmen grubu da 5. sınıf konularının aşırı yoğun ve ders sürelerinin kısa olmasından şikayet etmişlerdir.

Sınıf Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Önerileri

Aşağıdaki tabloda daha önceki yıllarda beşinci sınıfları okutmuş olan sınıf öğretmenlerinin, 5. sınıfları okutmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerine önerileri bulunmaktadır.

Tablo 14

Sınıf Öğretmenlerinin 5. sınıfları Okutan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Önerileri ve Önerilerinin Frekans Dağılımları

Sınıf Öğretmenlerinin Önerileri	<i>f</i>
a. Öğretme öğrenme sürecine yönelik öneriler.	50
- Öğrencilerin seviyelerine uygun ders işlenmeli	4
- 5. sınıfta konuları somutlaştırarak anlatmalı	2
- Öğrenciler iyi gözlenip, tanınmalı	1
- Toplumsal, sosyal konularla ilgili öğrencilerle konuşulmalı	1
- Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalı	1
- Konuların günlük yaşamla ilişkisi kurulmalı	1
- Çok sevdikleri konuların üzerinde daha fazla durulmalı.	1
- Çok çeşitli araç gereçlerden yararlanılmalı	2
- Görsel materyallere daha çok önem verilmeli	9
- Teknolojiden yararlanılmalı	2
- Sosyal Bilgiler derslikleri verimli kullanılmalı	1
- Öğrenci merkezli öğretime önem verilmeli	6
- Öğrencilerin ilgisini çekecek konular sevdirmeli	1
- Kalıcı öğrenmeler sağlamalı	1
- Yöntem tekniklere hakim olunmalı	4
- Öğrenciler proje çalışmalarına yönlendirilmeli	1
- Çevre gezileri düzenlenmeli	2
- Performansa dayalı öğretim yapılmalı	2
- Öğrenciler araştırmaya yönlendirilmeli	3
- Derse gelmeden önce hazırlık ve planlama yapılmalıdır.	3
- Değerler eğitimine önem verilmeli	2
b. Okul yönetimlerine (veya Milli Eğitim Bakanlığı) ilişkin öneriler.	11
- Okullarda Sosyal Bilgiler dersliği olmalı.	3
- Sosyal Bilgilerde kullanılacak her türlü araç gereç Sosyal Bilgiler dersliğinde bulunmalı.	1
- Okullara Sosyal Bilgiler dersini sevdirmek ve geziler için kaynak ayrılmalı.	1
- Ders kitapları düzenlenmeli.	1
- Sınıf öğretmenleri yalnızca ilk üçü okutmalı.	1
- 5. sınıflar tekrar sınıf öğretmenlerine verilmeli.	1
- Branş öğretmenlerine 5. sınıflara yönelik eğitim almalıdır.	1
- Okulun rehberlik servisiyle ortak çalışmalar gerçekleştirmeliler.	1
- Okullara akıllı tahtalar yerleştirilmeli.	1

c. Öğretmen öğrenci ilişkisine yönelik öneriler.	9
- Çocukları iyi tanımalı, gelişim özelliklerini iyi bilmeliler.	5
- Daha çok sevgi ve şefkat göstermeliler.	3
- Eğitim ve öğretim dengesini iyi kurmalılar.	1
d. Sınıf yönetimine ilişkin öneriler.	4
- 5. sınıflara 6., 7. ve 8. sınıflardan daha fazla ilgi göstermeliler.	1
- Öğrencilerle iyi iletişim kurmalılar.	1
- Oturma düzenini arka arkaya değil; U veya küme şeklinde düzenlemeliler.	1
- Pedagojik açıdan daha ılımlı yaklaşmalılar.	1
c. Değerlendirme sürecine ilişkin öneriler.	2
- Öğrencilere dönütler vererek, eksikler belirlenmeli.	1
- Sınavlarda salt bilgi yerine düşünmeye teşvik eden analiz senteze yönelik sorular sorulmalı.	1

Tablo 14'e bakıldığında sınıf öğretmenlerinin çoğunlukla öğretme öğrenme sürecine yönelik önerilerde buldukları görülmektedir. Bu bağlamda K11 şu şekilde görüşünü ifade etmiştir:

“Yöntem teknik olarak kuru anlatım soru cevap işte kitap sadece çalışma kitabı yeterli değil. Çocukları araştırmaya yönlendirebilirler. Çocuklar kendileri araştırıp geldiği zaman olay daha farklı oluyor, iletişim daha güzel oluyor, çocuk kendi hazırlayıp sunumunu yaptığı zaman diğer arkadaşlarının da ilgileri daha farklı oluyor. Mesela çocuklar çalışmalarındaki eksikleri daha kolay kıyaslayabiliyorlar. Yani sadece bir kuru anlatımı önermiyorum. Araştırma sunuları versinler isterim, öneririm”.

Katılımcılardan K10 5. sınıfların oturma düzenine ilişkin bir öneride bulunmuştur:

“Mesela oturma düzeni daha farklı olmalı. Yani öyle arka arkaya üç sıra oluşturmak değil bir U şeklinde olabilir. Başka bir üniteye küme şeklini alabilirsin, grup çalışması gerektirebilir. Mesela yoğunluğunu düşündüğün zaman yani sürekli bence ünitenin ne şekilde öğretilecekse grup çalışması ağırlıklıysa küme oturuşuna getirilebilir sınıf. Ne bileyim drama ve görsel şekilde anlatılacaksa U şekline getirilebilir sınıf. Yani ünitelere göre oturma düzenleri de değiştirilebilir”.

K11 ise değerlendirme sürecine ilişkin öneride bulunmuştur. Sınavlarda ayrıntılı sorular yerine öğrencilerin, konunun özünü kavrayıp kavramadığını ölçen soruların sorulması gerektiğini belirten K11 *“sınavlarda da sadece işte salt tarihlere, ne bileyim falanca savaş nasıl olmuştur, sonucu nedir, kimler arasında olmuştur gibi. O tür çocukları tarihsel şeylere boğmadan aslında olayın özünü anlatıp çocukların buradan bir sonuç çıkarmalarını sağlamalarını daha çok öneririm onlara”* şeklinde öneride bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

On iki yıllık zorunlu eğitime geçilmesi ile birlikte yaşanan sorunların çözümüne yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde farklı temalarda birçok öneri getirdikleri görülmektedir. Tablo 15'te bu önerilere yönelik görüşler yer almaktadır.

Tablo 15

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri ve Önerilerinin Frekans Dağılımları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Önerileri	f
a. Öğretmenlere yönelik öneriler.	24
a1. Öğretme öğrenme sürecine yönelik öneriler.	19
- Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak için ödevler verilmeli.	1
- Toplumsal faydası olan etkinlikler yapılmalı.	1
- Öğrencilerle projeler yapılmalı.	1
- Farklı yöntem teknikler kullanılmalı.	3
- Çevre gezileri düzenlenmeli.	1
- Etkinlikler, performans ödevleri ve projeler öğrencilerin seviyesine uygun olmalı.	1
- Deftere notlar aldırılmalı.	1
- Etkinlikler öğretmenin rehberliğinde yapılmalıdır.	1
- Ekstra çalışmalarla öğrencilerin hazırbulunuşluğu iyileştirilmeli	1
- Konular basite indirgenerek anlatılmalı	1
- Etkinlikler sınıfta yapılmalı.	1
- Aşırı detaylardan kaçınılmalı.	1
- Öğrencilerin bireysel farklılıklarına özen gösterilmeli.	1
- Konular somutlaştırılmalı	1
- Daha fazla performans gösterilmeli	2
- Çocuklarla empati kurulmalı	1
a2. Sınıf yönetimine yönelik öneriler.	5
- Öğretmen tatlı bir disiplin uygulamalı.	1
- Zamanı etkili kullanmalı	1
- Sabırlı olunmalı	2
- 5. sınıflarla daha çok ilgilenmeli	1
a3. Öğretmen veli ilişkisine yönelik öneriler.	1
- Öğretmenler ailelerle sıkı bir iletişim içinde olmalı	1
a4. Öğretmenler arası işbirliğine yönelik öneriler.	2
- Sınıf öğretmenleri, sınıf kültürüne yönelik deneyimlerini branş öğretmenleriyle paylaşmalı.	1
- Öğretmenler hazırladıkları etkinlikleri internette bir havuz oluşturarak birbiriyle paylaşmalı.	1
b. Okul yönetimlerine ve Milli Eğitim Bakanlığına yönelik öneriler.	13
- Sosyal Bilgiler dersleri son saatlere konulmamalı.	1
- Okullarda Sosyal Bilgiler derslikleri bulunmalı.	4
- Eski öğretmenlere yapılandırmacı eğitime yönelik eğitim verilmeli	1
- Sınıflardaki araç gereç eksiklikleri giderilmeli.	2
- Okullara yapılandırmacı eğitime yönelik kaynaklar gönderilmeli.	1
- Dördüncü sınıflara da branş öğretmenleri girmeli	1
- Seçmeli dersler daha ilgi çekici ve eğlenceli hale getirilmeli	1
- Eğitim sistemlerinin artık uzun soluklu olmalı	1
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine daha fazla pedagojik eğitim verilmeli.	1
c. Araç-gerece yönelik öneriler.	9
- Dersler eğlenceli oyunlar, filmler ve videolarla desteklenmeli.	1
- Amaca hizmet eden araç gereçler kullanılmalı.	1
- Dersi somutlaştırmak adına daha fazla görsel kullanılmalı.	4
- Teknolojiden daha fazla yararlanılmalı.	1
- Sınıflara haritalar ve görsellerle donatılmalı	1
- Dersler yalnızca ders kitabıyla sınırlandırılmamalı.	1
d. Programa yönelik öneriler.	8
- Program yeniden düzenlenmeli.	3

- Yeni bir program hazırlanarak, konuların dengeli ve birbirine basamak oluşturacak şekilde dağıtılmalı	2
- 5. sınıflarda bulunan soyut konular 6 ve 7'ye aktarılmalı	1
- 5. sınıflara, sağlıklı bir Sosyal Bilgiler öğretimi için daha fazla ders saati konulmalı	2

Tablo 15'e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, sorunların çözümüne ilişkin birçok öneri getirdiği görülmektedir. Bu öneriler; öğretmenlerin kendilerine öneriler, okul yönetimleri ve bakanlığa öneriler, araç gereç kullanımına ilişkin öneriler ve programa yönelik öneriler boyutlarıyla şekillenmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bazılarının (K13, K14, K18, K23) vurguladığı dikkat çeken önerilerden bir tanesi okullarda Sosyal Bilgiler dersliklerinin bulunmasıdır. Bu dersliklerin hem öğretmen açısından hem de öğrencilerin öğrenmesi açısından Sosyal Bilgiler öğretiminde önemli olduğunu belirten K23 şunları belirtmiştir:

“Ya ben hep şunu hayal ediyorum, bir Sosyal Bilgiler sınıfının olmasını. Yani kendine ait bir sınıfın olmuş olsa, kendine ait araç gereçlerin olmuş olsa, çocukların kendi yaptıkları araç gereçlerin o sınıfta işte saklayabilsen, sergileyebilsen... Yani sana ait bir sınıf olsa sınıf bazında daha rahat olur tabi ki. Şimdi bir haritada bile bazen sorun yaşayabiliyorsun yani. Okulda diyelim 3 tane fiziki harita var. 6 tane Sosyal Bilgiler öğretmeni var. Ee yani aynı anda lazım olmuş olsa projeksiyondan gösterirsin. O zamanda mesela, bilgisayar çalışmıyor, projeksiyon çalışmıyor, projeksiyon bozuk oluyor. Yani her şey mükemmel değil. Ama sana ait bir sınıfın olmuş olsa her şeyinden sen sorumlu olursun. Onun çalışması için gereken her şeyi yaparsın. O tip sıkıntılarımız var yani. Laboratuvar şeklinde, Sosyal Bilgiler dersliği şeklinde olması lazım. Daha güzel olacağına inanıyorum”.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sıklıkla vurgulanan önerilerden bir tanesi de konuların somutlaştırılmasını sağlayan görsellerin kullanılması olmuştur. Bu konuda K15, projeksiyonu kullanarak veya tahtaya görseller çizerek konuları somutlaştırdığını; bu şekilde yapılmadığında öğrencilerin anlamadığını şu görüşleriyle ifade etmiştir:

“Projeksiyonu falanda kullanabilirsin. Mesela çay diyor kitapta. Şimdi çocuk çayı hep siyah görüyor, su gibi görüyor. Onun ilk yeşil yaprağını mesela gösteriyorum projeksiyonla orda bir fotoğrafla, bak bu çay. Oradan fabrikaya gidiyor ve işleniyor, siyah çay oluyor, ondan sonra bardağa. Mesela ben hep öyle yapıyorum. Yeşil çay, adamın avucunda toz siyah çay, ondan sonra bardakla çay içiyorsun. Oradan oraya geçiş süreci var. Bunları vermezsen anlamaz”.

Genel olarak bulgular incelendiğinde her iki öğretmen grubunun da on iki yıllık zorunlu eğitim sistemine yönelik olumsuz düşüncelerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak bu sistemin olumlu olduğunu belirten ve zamanla olumlu bir sistem haline geleceğini belirten

öğretmenler de olmuştur. On iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin sosyal bilgiler dersine etkisi göz önünde bulundurulduğunda, her iki öğretmen grubunun da görüşlerinden yeni sistemin sosyal bilgiler dersine olumlu bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin beşinci sınıflarda yaşadığı problemler ile sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıfları okutmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik önerilerinin birbirine paralel olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Genel olarak bakıldığında, 2012-2013 öğretim yılıyla birlikte ilk defa uygulanmaya başlanan on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi hakkında öğretmenlerin daha çok olumsuz yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu sonucu destekler biçimde alanyazında öğretmenlerin on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi hakkında genel olarak olumsuz görüşe sahip olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır (Baykan, Çiftçi ve Arıkan, 2013; Ekiz, Altun ve Siyambaş, 2013; Epçaçan, 2014; Cerit, Akgün, Yıldız ve Soysal, 2014; Akbaşlı ve Üredi, 2014). Olumsuz düşünceler ön plana daha çok çıksa da, çeşitli yönlerden sistemin olumlu yönlerine dikkat çeken öğretmenler de bulunmaktadır. Benzer şekilde Doğan, Uğurlu ve Demir (2014) araştırmalarında yeni sistemin öğretmenler tarafından genel olarak olumlu karşılandığı sonucuna ulaşmışlardır. Bazı öğretmenler ise olumlu veya olumsuz olarak bir yargıya varmanın güç olduğunu belirterek yeni sistem hakkında kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeni araştırmanın önemini de ortaya koyan verilerin, on iki yıllık zorunlu eğitim uygulamasının ilk kez uygulandığı dönemde toplanması olabilir. Memişoğlu ve İhsanoğlu da (2013) araştırmalarında bu noktaya dikkat çekerek yeni sistemi değerlendirebilmek için uygulama sonuçlarının beklenmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Araştırma bulguları incelendiğinde hem Sosyal Bilgiler hem de sınıf öğretmenlerinin on iki yıllık zorunlu eğitim sistemine herhangi bir pilot uygulama yapılmadan, plansız bir şekilde geçilmesi nedeniyle sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir. Alanyazındaki bazı çalışmalarda da bu konuya dikkat çekilmektedir (Epçaçan, 2014; Akbaşlı ve Üredi, 2014; Cerit, Akgün, Yıldız ve Soysal, 2014). Eğitimde bu derece önemli değişiklikleri beraberinde getiren on iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin çok kısa bir zamanda hazırlanarak plansız şekilde yürürlüğe girmesi sebebiyle yöneticisinden öğretmenine, öğrencisinden velilere kadar herkesin yeni sisteme hazırlıksız yakalandığı ve bu süreçte sıkıntılar yaşadığı belirtilmektedir (Cerit, Akgün, Yıldız ve Soysal, 2014). Bu durum nedeniyle öğretmenlerin yaşamış oldukları sıkıntıların, onların on iki yıllık zorunlu eğitim sistemini benimseyememesine yol açtığı görülmektedir (Akbaşlı ve Üredi, 2014).

Araştırma sonucunda her iki öğretmen grubu da 5. sınıf öğrencilerinin 6., 7. ve 8. sınıflardan farklı gelişim özelliklerine sahip olduğunu, ilkökul öğrencisinin davranış profilini sergilemeye devam ettiklerini ve henüz ortaokul öğrencisi olmadıklarını vurgulamaktadır. Boğaziçi Üniversitesi'nin (2012), on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi ile ilgili hazırladığı raporda araştırma sonucuna paralel olarak dördüncü sınıfı bitiren bir öğrencinin içinde bulunduğu gelişim özellikleri nedeniyle ortaokul öğrencilerinden ayrıldığı vurgulanmaktadır.

Araştırma bulguları, 5. sınıfların okutulması noktasında sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin gelişimsel özelliklerini daha iyi bildiklerini, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ise alan bilgilerini ön plana çıkardıklarını göstermektedir. Sınıf öğretmenleri öğrencilere daha ilgili ve sıcak davrandıklarını, onların seviyesine daha iyi inebildiklerini, onlarla daha iyi iletişim kurabildiklerini ifade ederken; Sosyal Bilgiler öğretmenleri 5. sınıf düzeyi ile ilk kez karşılaşmaları sebebiyle birtakım sorunlar yaşansa da alana daha fazla hakim olduklarını ve bu durumun öğrencilerin akademik gelişimine katkı sağladığını ifade etmektedirler. Ancak bazı sınıf öğretmenleri Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle paralel olarak, 5. sınıflara alanlarında uzman olan branş öğretmenlerinin girecek olmasını olumlu bir gelişme olarak belirtmektedir. 5. sınıfların okutulması noktasında alanyazında iki duruma yönelik görüşlerin yer aldığı çalışmalar bulunmaktadır. 5. sınıflara branş öğretmenlerinin girmesi, öğrencilerin daha erken branş derslerine geçerek o konuyla ilgili uzman kişilerden eğitim almaları sebebiyle daha faydalı olacağı belirtilmektedir (Cerit, Akgün, Yıldız ve Soysal, 2014; Baykan, Çiftçi ve Arıkan, 2013). Ayrıca 5. sınıflara artık branş öğretmenlerinin girecek olması yeni sistemin güçlü yanlarından biri olarak ifade edilmektedir (Epçaçan, 2014).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden birçoğu okullardaki araç-gereç ve materyal eksikliğine vurgu yapmaktadır. Öğretmenler, 5. sınıf öğrencilerinin henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş olması nedeniyle konuları somutlaştırma adına daha fazla araç-gereç ve materyale ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programının oldukça yoğun ve öğrencilerin seviyesinin üzerinde olduğunu vurgulamaları araştırmanın bir diğer sonucudur. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programının yoğun olduğunu belirttiği çalışmalar bulunmaktadır (Demir, Doğan ve Pınar 2013; Epçaçan, 2014).

Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin ortak görüşte bulunduğu bir diğer araştırma sonucu ise yeni sistem ile birlikte binaların ilkökul ve ortaokul olarak ayrılmış olmasıdır. Öğretmenler,

aynı gelişim düzeyine sahip öğrencilerin kendi binalarında eğitim görecektir olmasını olumlu bulmakla birlikte küçük yaş grubu öğrencilerle büyük yaş grubu öğrencilerin aynı binada bulunmasından kaynaklanan birçok disiplin sorununun da ortadan kalkabileceğini vurgulamaktadır. Epçaçan (2014) araştırmasında, on iki yıllık zorunlu eğitim sisteminin en olumlu getirilerinden birinin binaların ilkököl ve ortaokul olarak ayrılmış olması olduğunu belirtmektedir. Memişoğlu ve İhsanoğlu da (2013) benzer olarak, farklı yaş gruplarının farklı binalarda eğitim görmesinin olumlu bir gelişme olacağını vurgulamaktadır. Doğan, Uğurlu ve Demir (2014), binaların ayrılmasını öğrenciler açısından öğrencilerin aynı yaş grupları içerisinde kendilerini daha güvende hissetmeleri; öğretmenler açısından öğrenciler ile daha rahat iletişim kurabilmeleri; veliler açısından çocuklarının daha güvenli bir ortamda olduklarına inanmaları; yöneticiler açısından ise öğrencileri daha rahat kontrol etme ve disiplin sorunlarının azalması bakımından olumlu bir gelişme olarak belirtmektedir.

Bir diğer araştırma sonucu sınıf öğretmenlerinin 5. sınıfları okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik önerileridir. Sınıf öğretmenleri, 5. sınıfları okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere daha fazla ilgi ve sevgi göstermelerini, onların psikolojisini anlamaya çalışmalarını, onları ortaokul öğrencileriyle bir tutmamalarını, konuları mümkün olduğu kadar somutlaştırarak anlatmalarını ve sık sık dönütler vermelerini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin önerileri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıflarda yaşadıkları sorunların paralel olması dikkat çekicidir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

1. Yapılacak sistem değişiklikleri veya yenilikleri öncelikle pilot bölgelerde uygulanarak olası sonuçları görüldükten sonra ülke geneline uygulanmalıdır.
2. Sistem değişiklikleri yapılırken, yeni istemin ihtiyaç duyduğu altyapı eksiklikleri giderildikten sonra değişiklikler yapılmalıdır.
3. 5. sınıfları okutma görevini üstlenen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin daha küçük yaş çocuklarının gelişim özelliklerine uygun eğitim verebilme yeterliliklerini hızla geliştirmeleri gerektiği söylenebilir. Bunun için üniversitelerden veya kendisini yetiştirmiş tecrübeli öğretmenlerden destek alınarak hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir.
4. Okullardaki araç-gereç, donanım ve altyapı eksiklikleri giderilmelidir.

5. 5. sınıf programı gözden geçirilerek konu yoğunluğu azaltılmalı ve 5. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun hale getirilmelidir.
6. 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı uyum sorunlarını gidermek adına branş öğretmenleri, rehber öğretmen, okul yönetimi ve velilerin iş birliğiyle çalışmalar yapılabilir.
7. Yeni uygulama nedeniyle motivasyon kaybı yaşayan veya mağdur olan öğretmenlerin sorunlarını gidermek adına çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

Akbaşı, S., Üredi, L. (2014). Eğitim Sistemindeki 4+4+4 Yapılanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(1), 109-136.

Akpınar, B., Aydın, K. (2007). "Eğitimde Değişim ve Öğretmenlerin Değişim Algıları." *Eğitim ve Bilim*, 32(144): 71-80.

Anıl, D. (2009). "Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programında Türkiye'deki Öğrencilerin Fen Bilimleri Başarılarını Etkileyen Faktörler." *Eğitim ve Bilim*, 34(152): 87-100.

Anells, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.

Baykan, A. A., Çiftçi, S., Arıkan, Y. (2013). 4+4+4 Eğitim Sisteminin Birleştirilmiş Sınıflara Yansımaları. 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Adnan Menderes Üniversitesi.

Bogdan, R. C., Biklen, K. S. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory methods*. Boston: Allyn & Bacon.

Boğaziçi Üniversitesi. (2012). 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Hakkında Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Güncellenen Görüşü. http://www.fed.boun.edu.tr/form_files/son.pdf adresinden 01.03.2015 tarihinde indirilmiştir.

Cerit, Y., Akgün, N., Yıldız, K., Soysal, M. R. (2014). Yeni Eğitim Sisteminin (4+4+4) Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Bolu İl Örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 59-82.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & resaerch design: Choosing among five approaches* (Third edition). New York: Sage.

Demir, S. B., Doğan, S., Pınar, M. A. (2013). 4+4+4 Yeni Eğitim Sisteminin Yansımaları: 5. sınıflardaki Eğitim-Öğretim Sürecinin Branş Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8(9), 1081-1098.

Dinler, C. (2011). *İlköğretim I. Kademe ile II. Kademe Öğrencilerinin Aynı Binada Eğitim Görmelerinin Paydaşlarca Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, S., Uğurlu, C. T., Demir, A. (2014). 4+4+4 Eğitim Sisteminin Okul Paydaşlarına Olumlu ve Olumsuz Etkilerinin Yönetici Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 115-138.

Doğan, S., Demir, S. B., Pınar, M. A. (2014). 4+4+4 Kesintili Zorunlu Eğitim Sisteminin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 13(2), 503-517.

Ekiz, D., Altun, T., Siyambaş, P. B. (2013). 4+4+4 Zorunlu Eğitim Sistemindeki Uygulamalar ve Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Adnan Menderes Üniversitesi.

Epçaçan, C. (2014). İlkokul ve Ortaokul Öğretmen ve Yöneticilerinin 4+4+4 Eğitim Sistemine İlişkin Görüşleri (Siirt İli Örneği). *EKEV Akademi Dergisi*, 18(58), 505-522.

Erginer, A. (2004). *Türkiye’de Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim İçin Bir Model Önerisi ve Uygulanabilirliği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gay, L. R., Mills G. E., Airasian, P. (2006). *Educational research competencies for analysis and applications* (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (2. Baskı). A. Ersoy ve P. Yalcınoğlu (Cev. Edt.). Ankara: Anı Yayıncılık. [Orijinal baskı 2011].

Gözütok, D. (2005). Program Değerlendirme. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Memişoğlu, S. P., İsmetoğlu, M. (2013). Zorunlu Eğitimde 4+4+4 Uygulamasına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 14-25.

Milli Eğitim Bakanlığı, (1998). *Cumhuriyetin 75. yılında Gelişmeler ve hedefler*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). *On iki yıllık zorunlu eğitime yönelik uygulamalar genelgesi*. Ankara

Özer, M.A. (2011). *21. yüzyılda yönetim ve yöneticiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Richards, L., Morse, J. M. (2007). *Readme first for a user's guide to qualitative methods* (Secondedition).. Thousand Oaks: Sage.

Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim*. Çev., Galip Yüksel. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.

Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Extended Abstract

Introduction

The primary aims of educational institutions include training individuals who have the characteristics that the society, developing world, science and technology require. Educational institutions can perform such functions by adapting their systems to the requirements of the age, and preparing and developing their programs accordingly. In recent years, the 12-year compulsory education system has been one of these changes made by the Ministry of National Education. With this change, the 8-year compulsory education was replaced by the 12-year compulsory education, and the system was divided into three stages. The first stage constituted a four-year elementary school, the second a four-year middle school, and the third a four-year high school education. This development affected the social studies course as many other courses. With the fifth grade being included in middle school, social studies teachers started to teach the social studies course instead of elementary teachers. The primary aim of this study was to identify elementary and social studies teachers' perceptions related to the reflections of the 12-year compulsory education on the social studies course.

Method

Since the aim was to make an in-depth evaluation of the teachers' knowledge, experiences and practices from their perspectives, phenomenographical design, one of the qualitative research designs, was used. The participants were selected using the criterion sampling technique, one of the purposive sampling methods in qualitative research. In the process of selecting the participants, which schools were divided as elementary and middle schools in Eskişehir city centre in the 2012-2013 school year were firstly determined. The next step was to reach elementary teachers who worked at elementary schools before the 12-year compulsory education system and taught the social studies course to fifth graders for at least one year. The reason for these criteria was focusing on elementary teachers who had fresh knowledge of teaching social studies. For selecting the social studies teachers, the criteria included teaching the social studies course to fifth grades for the first time after the new system.

The data in this study were gathered using a semi-structured interview form. In data analysis, content analysis was used. In this regard, the interviews were transcribed, analysed, quantified and interpreted. In addition, the views of elementary and social studies teachers were compared.

Findings (Results)

Overall, the teachers mostly stated negative views about the 12-year compulsory education system. The analyses of the findings revealed that both elementary and social studies teachers had difficulty due to adopting the 12-year compulsory education system without any pilot implementation and planning. Both groups of teachers emphasized that fifth graders had developmental characteristics different from the higher graders, continued to perform the behaviours of an elementary school students and were not ready to be a middle school student yet. The study also revealed differences in the views of the social studies and elementary teachers in terms of teaching fifth graders. While the social studies teachers featured the necessity of their expertise related to their subject in teaching fifth graders, the elementary teachers pointed out the importance of education that was suitable to the level of children. The elementary teachers stated that they were able to behave warmly to students, lower themselves to their level, and have a good communication with them. On the other hand, the social studies teachers asserted that although they had some problems since it was the first time they taught at fifth grade level, they had better command of the subject, which contributed to the students' academic development.

The teachers indicated that the fifth graders needed more tools and materials for concretizing the topics due to not being in the formal operational stage. Another finding of the study was the social studies teachers emphasizing that the fifth grade social studies teaching program was intense and higher than the students' level. Both the social studies and elementary teachers stated that with the new system, school buildings were divided as elementary school and middle school. The teachers had positive views on students at the same developmental level being taught in a separate building, and they also said many disciplinary problems due to students from different age groups being taught in the same building would be eliminated.

Conclusion and Discussion

The 12-year compulsory education system affected the social studies course as many other courses. With the fifth grade being included in middle school, the subject area teachers started to teach the social studies course instead of elementary teachers. For this reason, the

suggestions of the elementary teachers, who were experienced in teaching fifth graders, for the social studies teachers were found to be meaningful. These suggestions included social studies teachers showing more interest and caring to fifth graders, trying to understand their psychological state, not considering them equal to middle school students, trying to teach the subjects by making them concrete as much as possible, and provide frequent feedback. It was interesting that the elementary teachers' suggestions were in parallel with the problems experienced by the social studies teachers.

Further suggestions can be offered based on the results of the study. System changes should be piloted in a smaller regions for possible outcomes before implementing them nation-wide. Such changes should be implemented after addressing the deficiencies in the infrastructure that the new system needs. Social studies teachers who teach fifth graders should develop their skills of teaching in accordance with the developmental characteristics of lower age children. In this regard, in-service trainings should be organised by getting support from universities or experienced teachers who improved themselves in this respect. The existing teacher training programs at education faculties should be revised, and fifth graders should be considered in these programs. The deficiencies of tools, equipment and infrastructure at schools should be overcome. By revising the social studies teaching program, the topic intensity should be reduced in a way that is suitable to the developmental level of fifth graders. Subject area teachers, guidance teachers, school administrators and parents should cooperate to solve the adaptation problems of fifth graders.